

Faktorët që ndikojnë në zgjedhjen e profesionit të mjekut në Kosovë

Ekrem Çitaku, Emire Çitaku

Autorë

Ekrem Çitaku

Klinika e Ortodoncisë, Qendra Klinike Stomatologjike Universitare e Kosovës, Prishtinë

Emire Çitaku

Klinika Private Stomatologjike "Magjik Dent", Prishtinë, Kosovë

Për korrespondencë

Ekrem Çitaku

drekremcitaku@gmail.com

PËRMBLEDHJE

Në këtë epokë moderne ekzistojnë zgjedhje të shumta për karriere profesionale. Zgjedhja e duhur e karrierës luan një rol të madh në formimin e të ardhmes së një personi. Është e rëndësishme të identifikohen dhe të njihen motivet pse të rinjtë aktualisht aplikojnë për Fakultetin e Mjekësisë. Në literaturën ndërkombëtare shkencore, tema për faktorët kryesorë që qëndrojnë prapa zgjedhjes së profesionit të mjekut, është mjaft e shtjelluar, por në Kosovë ka shumë pak studime lidhur me faktorët kryesorë që qëndrojnë prapa zgjedhjes së profesionit të mjekut. Praktikisht, kjo është një temë jashtë interesit të drejtpërdrejtë institucional dhe publik. Qëllimi i këtij hulumtimi është përcaktimi i faktorëve kryesorë që qëndrojnë prapa zgjedhjes së profesionit të mjekut. Hulumtimi ka qenë i llojit sasior, eksplorativ dhe me natyrë empirike. Hulumtimi është realizuar përmes pyetësorëve. Të dhënat janë përpunuar përmes programit softuerik SPSS. Mostra ka përfshirë 300 mjekë/stomatologë (që punojnë në nivelin parësor, dytësor dhe tretësor) dhe studentë të Fakultetit të Mjekësisë të Universitetit të Prishtinës. Nga ky numër 55.7% (N=167) ishin të gjinisë femërore. Moshë mesatare e pjesëmarrësve ishte 31.4 ± 9.14 , ku pjesëmarrësi më i ri ishte 20 vjeçar, kurse më i moshuari 61 vjeçar. Ndërsa faktorët kryesorë në zgjedhjen e profesionit të mjekut në Kosovë janë: dëshira për t'i ndihmuar njerëzve të sëmurë (56,7%), fitimi i titullit doktor (40%) dhe tradita familjare (23%).

Fjalët kyçe: profesion, karrierë, fakultet i mjekësisë, mjek/stomatolog.

Hyrje

Profesioni është një koncept shumë i rëndësishëm për njerëzit. Praktikisht, shumë njerëz i përgjigjen pyetjes se kush janë ata, duke treguar profesionin e tyre. Kjo do të thotë, se profesioni është një dimension thelbësor i identitetit dhe njerëzit kanë tendencën të identifikohen me të. Për shkak të rëndësisë që ka për individin dhe organizatën, zgjedhja e profesionit është një nga çështjet kryesore në fushën e burimeve njerëzore. Zgjedhja e profesionit është thelbësisht e rëndësishme veçanërisht në përcaktimin e cilësisë së punës, produktivitetit, xhiros dhe performancës organizative [1]. Sidoqoftë, në Kosovë përgjithësisht nuk ka të dhëna për faktorët që ndikojnë në zgjedhjen e profesionit të mjekut. Kjo mund të jetë një tregues, midis të tjerave, se kjo nuk është çështje prioritare për punëdhënësit, organizatat e të punësuarve apo vetë organet kompetente qeveritare. Në një mjedis në tranzicion, studimi i faktorëve që ndikojnë në zgjedhjen e profesionit merr një rëndësi të veçantë [2, 3]. Të dhënat e shumta tregojnë se studentët zgjedhin karrierën ose profesionin e tyre sipas shumë faktorëve, ku vendin e parë e kanë statusi financiar dhe shoqëror. Shoqëria luan një rol mjaft të rëndësishëm në jetën personale dhe profesionale të një individi. Zgjedhja e një karriere është një nga zgjedhjet më të vështira që çdo student mund të bëjë. Gjëja e rëndësishme është të keni një ide se çfarë ju duhet për të hyrë në profesionin që dëshironi. Vendimi për të aplikuar në Fakultetin e Mjekësisë zë vendin e parë në mesin e të gjitha profesioneve, por është edhe një nga zgjedhjet më të rëndësishme të karrierës që një mjek do të

bëjë ndonjëherë. Prandaj është e rëndësishme të kuptojmë faktorët që qëndrojnë prapa kësaj zgjedhjeje, pasi që në Kosovë nuk ka hulumtime të mjaftueshme në këtë fushë [4]. Zgjedhja për të studiuar mjekësinë varet nga faktorë të ndryshëm si: interesimi për mjekësinë, mundësitë e mira të punësimit, dëshira për t'u shërbyer të tjerëve, tradita familjare dhe faktorë të tjerë [5]. Sigurimi i sfidës optimale, performancës pozitive, zgjedhja dhe mundësia për vetëvendosje, dhe ndjenja e përkatësisë dhe lidhja me profesionin mjekësor, mund të përqendrohen të gjithë në adresimin e motivuesve të lartpërmendur [6].

Qëllimi i këtij hulumtimi është përcaktimi i faktorëve kryesorë që qëndrojnë prapa zgjedhjes së profesionit të mjekut dhe të përshkruajë natyrën e faktorëve që ndikojnë në zgjedhjen e profesionit të mjekut.

Materiali dhe metodat

Mostra ka përfshirë 300 mjekë/stomatologë (që punojnë në nivelin parësor, dytësor dhe tretësor) dhe studentë të Fakultetit të Mjekësisë. Hulumtimi është kryer në SHS-KUK, në disa nga spitalet rajonale në Kosovë, Qendrat e Mjekësisë Familjare dhe në Fakultetin e Mjekësisë.

Hulumtimi ka qenë i llojit kuantitativ, eksplorativ dhe me natyrë empirike, i realizuar përmes pyetësorëve të shkallëzuar. Pjesëmarrësit janë ndarë sipas gjinisë, moshës, vendbanimit. Pyetësorët u janë shpërndarë të anketuarve pas pëlqimit të menaxhmentit të Institucionit përkatës. Koha për plotësimin e pyetësorit ishte përafërsisht 15 minuta. Të dhënat janë përpunuar përmes programit softuerik SPSS.

Rezultatet

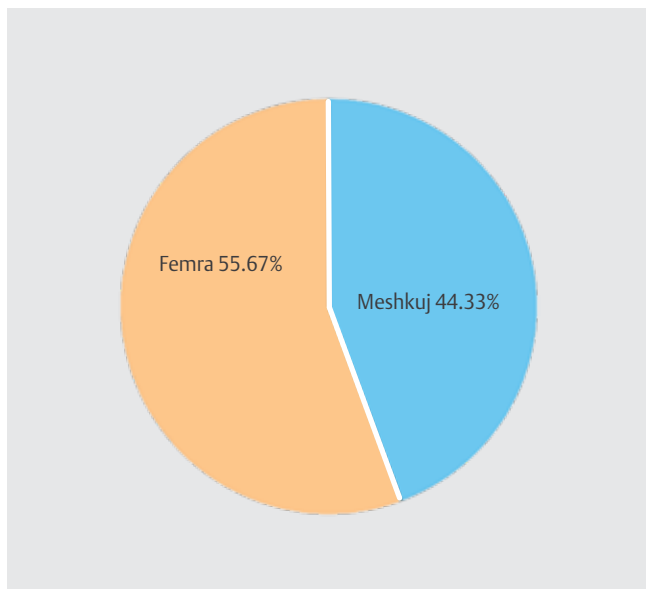
Nga numri i përgjithshëm i të hulumtuarve (300), 55.7% (N=167) ishin të gjinisë femërore, kurse 44.3% (N=133), ishin të gjinisë mashkullore (Figura 1). Moshja mesatare e pjesëmarrësve në hulumtim ishte 31.4±9.14, ku pjesëmarrësi me i ri ishte 20 vjeçar, kurse me i moshuari 61 vjeçar. Grupmosha me pjesëmarrjen më të madhe rreth 78% ishte nga 20 - 39 vjeçare, 21% e pjesëmarrësve ishin të grupmoshës 40 - 59 vjeçar dhe vetëm 1% e pjesëmarrësve ishin 60 vjeçar dhe mbi (Figura 2). Nga numri i përgjithshëm i pjesëmarrësve në hulumtim, 44.3% apo 133 ishin mjekë/stomatologë, kurse pjesa tjetër studentë (Figura 3). Prej 133 meshkujve pjesëmarrës, 42.1% ishin mjekë/stomatologë, kurse 57.9% ishin studentë; nga 167 femra pjesëmarrëse, 53.9% ishin studente, kurse 46.1% mjekë/stomatologe (Tabela 1). Sa i përket vendbanimit, 128 (52%) pjesëmarrës kanë qenë mjekë/stomatologë nga qyteti, kurse 48% studentë. Pjesëmarrësit nga fshati, 90.7% kanë qenë studentë, dhe

vetëm 9.3% mjekë/stomatologë (Tabela 2). Përzgjedhja e profesionit është vlerësuar përmes pyetjeve lidhur me motivin për të ndihmuar njerëzit e sëmurë. Nga numri i përgjithshëm, 56.7% e pjesëmarrësve pajtoheshin plotësisht; 35% pajtoheshin, kurse 6.3% kishin vlerësim neutral (Tabela 3-A). Për marrjen e titullit "doktor" si motiv për përzgjedhje të profesionit, ishin pajtuar 40% e të intervistuarve, 29.3% plotësisht pajtoheshin, kurse 19.3% ishin neutral ndaj këtij motivi. Tradita familjare si motiv i përzgjedhjes së profesionit mjekësor ishte vlerësuar me ndikim neutral nga 26.7%, kurse 23% pajtoheshin, 20% nuk pajtoheshin (Tabela 3-B). Sa i përket pagës, 30% e të intervistuarve kishin mendim neutral, 28% pajtoheshin, kurse 18% nuk pajtoheshin. Nga numri i përgjithshëm i të intervistuarëve, 31.7% pajtohen që prestigji është motiv i përzgjedhjes së profesionit të tyre, 27% janë neutral, kurse 21% pajtohen (Tabela 3-C). Suksesi në shkollë i të intervistuarve kishte shërbyer si motiv i përzgjedhjes së profesionit të tyre, ku 42.3% pajtohen me këtë, 32% pajtohen plotësisht, kurse 22.3% e vlerësuan si motiv neutral. Dëshira për hulumtime shkencore ishte motiv te 39.3% e të intervistuarve që pajtoheshin me të, 31% ishin neutral, kurse 24.7% pajtoheshin plotësisht. Kurse, për sfidën intelektuale si motiv për zgjedhjen e profesionit mjekësor u pajtuan 43%, u pajtuan plotësisht 34%, kurse ishin neutral 18.7% (Tabela 3-D).

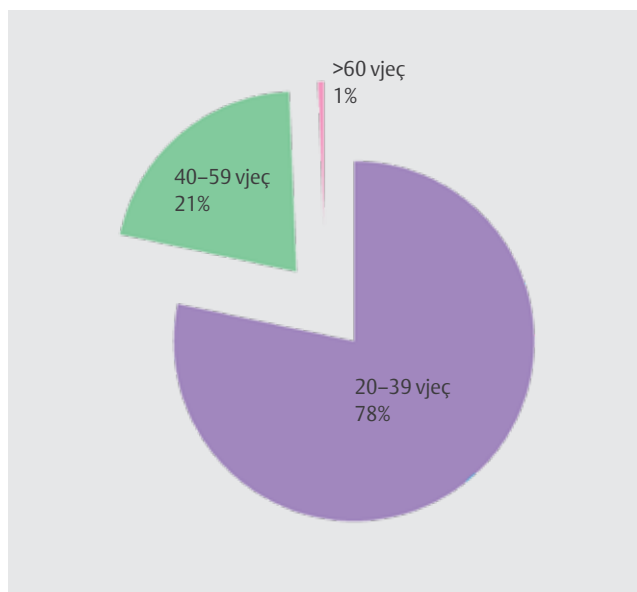
Diskutimi

Në literaturën shkencore kohëve të fundit kjo temë është mjaft e trajtuar. Preferencat e karrierës së studentëve të mjekësisë kanë mbetur një fushë me interes për edukatorët mjekësorë dhe departamentet shtetërore që kanë të bëjnë me planifikimin e personelit shëndetësor [7]. Sipas një studimi kombëtar të zhvilluar në Finlandë në vitin 1988, 1998 dhe 2008, "interesimi për njerëzit" ishte motivi kryesor për të studiuar mjekësinë. Ky ishte një motiv i rëndësishëm për 77-82% të të anketuarve në zgjedhjen e mjekësisë si karrierë [8]. Një studim nga Mbretëria e Bashkuar, nga Crossley dhe Mubarak, zbuloi se studentët e stomatologjisë ishin të motivuar në mënyrë të konsiderueshme nga statusi dhe siguria dhe natyra e profesionit, ndërkohë që studentët e mjekësisë ishin të motivuar nga mundësitë e karrierës, kujdesi ndaj pacientit dhe puna me njerëzit, përdorimi i aftësive personale dhe interesi në shkencë. Megjithatë, përvoja e punës ishte një motivim i fortë në rastin e të dy grupeve të studentëve [9]. Në Fakultetin e Mjekësisë në Sao Paulo të Brazilit, është bërë një anketë me 60 brucoshë të Fakultetit të Mjekësisë. Shumica e brucoshëve (77%), pa dallim gjinie, raportuan se kishin konsideruar një specializim mjekësor para se të hynin në shkollën mjekësore. Lëndët klinike u përmendën nga 39 studentë, të ndjekur nga specializimet kirurgjike (25%) dhe fusha të tjera (25%) [10].

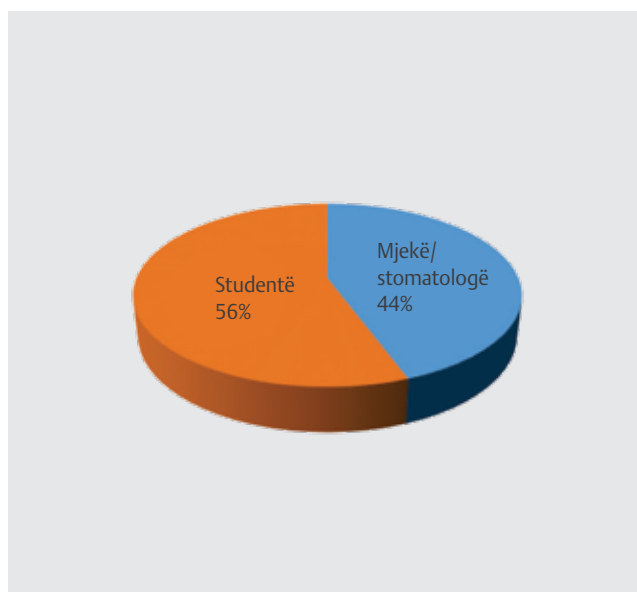
Në bazë të hulumtimit tonë faktorët kryesorë që ndikojnë në zgjedhjen e profesionit të mjekut në Kosovë janë dëshira për t'i ndihmuar të sëmurët (56,7%), arritja e titullit “doktor” (40%) dhe tradita familjare (23%).

► Figura 1 Pjesëmarrja sipas gjinisë.

► Figura 2 Pjesëmarrja sipas grupmoshave.

► Figura 3 Pjesëmarrja sipas profesionit.

► Tabela 1 Profesionit sipas gjinisë.

Gjinia		Mjekë		Studentë		Total
		N	%	N	%	N
Gjinia	Mashkull	56	42.1%	77	57.9%	133
	Femër	77	46.1%	90	53.9%	167
	Total	133	44.3%	167	55.7%	300

► **Tabela 2** Vendbanimi i të intervistuarve sipas profesionit.

		Urban		Rural		Total	
		N	%	N	%	N	%
Profesioni	Mjek	128	52.0%	5	9.3%	133	44.3%
	Student	118	48.0%	49	90.7%	167	55.7%
	Total	246	100.0%	54	100.0%	300	100.0%

► **Tabela 3-A** Motivi për përzgjedhje të profesionit mjekësor sipas dëshirës për t' ndihmuar njerëzit e sëmurë dhe fituar titullin e doktorit.

		Meshkuj		Femra		Total	
		N	%	N	%	N	%
Dëshira për t' i ndihmuar njerëzit e sëmurë	Nuk pajtohen aspak	1	8%	4	2.4%	5	1.7%
	Nuk pajtohem	1	8%	0	0.0%	1	0.3%
	Neutral	12	9.0%	7	4.2%	19	6.3%
	Pajtohem	47	35.3%	58	34.7%	105	35.0%
	Pajtohem plotësisht	72	54.1%	98	58.7%	170	56.7%
Dëshira për të fituar titullin e doktorit	Nuk pajtohen aspak	5	3.8%	7	4.2%	12	4.0%
	Nuk pajtohem	9	6.8%	13	7.8%	22	7.3%
	Neutral	26	19.5%	32	19.2%	58	19.3%
	Pajtohem	54	40.6%	66	39.5%	120	40.0%
	Pajtohem plotësisht	39	29.3%	49	29.3%	88	29.3%

► **Tabela 3-B** Motivi për përzgjedhje të profesionit mjekësor sipas traditës familjare dhe pagës.

		Meshkuj		Femra		Total	
		N	%	N	%	N	%
Tradita familjare	Nuk pajtohen aspak	25	18.8%	25	15.0%	50	16.7%
	Nuk pajtohem	20	15.0%	40	24.0%	60	20.0%
	Neutral	33	24.8%	47	28.1%	80	26.7%
	Pajtohem	34	25.6%	35	21.0%	69	23.0%
	Pajtohem plotësisht	21	15.8%	20	12.0%	41	13.7%
Paga	Nuk pajtohen aspak	15	11.3%	13	7.8%	28	9.3%
	Nuk pajtohem	20	15.0%	34	20.4%	54	18.0%
	Neutral	36	27.1%	55	32.9%	91	30.3%
	Pajtohem	39	29.3%	45	26.9%	84	28.0%
	Pajtohem plotësisht	23	17.3%	20	12.0%	43	14.3%

► **Tabela 3-C** Motivi për përzgjedhje të profesionit mjekësor sipas prestigjit dhe suksesit në shkollë.

		Meshkuj		Femra		Total	
		N	%	N	%	N	%
Prestigji	Nuk pajtohen aspak	6	4.5%	12	7.2%	18	6.0%
	Nuk pajtohem	18	13.5%	25	15.0%	43	14.3%
	Neutral	34	25.6%	47	28.1%	81	27.0%
	Pajtohem	44	33.1%	51	30.5%	95	31.7%
	Pajtohem plotësisht	31	23.3%	32	19.2%	63	21.0%
Suksesi në shkollë	Nuk pajtohen aspak	3	2.3%	5	3.0%	8	2.7%
	Nuk pajtohem	0	0.0%	2	1.2%	2	0.7%
	Neutral	29	21.8%	38	22.8%	67	22.3%
	Pajtohem	57	42.9%	70	41.9%	127	42.3%
	Pajtohem plotësisht	44	33.1%	52	31.1%	96	32.0%

► **Tabela 3-D** Motivi për përzgjedhje të profesionit mjekësor sipas dëshirës për hulumtime shkencore dhe sfidës intelektuale.

		Meshkuj		Femra		Total	
		N	%	N	%	N	%
Dëshira për hulumtime shkencore	Nuk pajtohen aspak	4	3.0%	3	1.8%	7	2.3%
	Nuk pajtohem	2	1.5%	6	3.6%	8	2.7%
	Neutral	43	32.3%	50	29.9%	93	31.0%
	Pajtohem	57	42.9%	61	36.5%	118	39.3%
	Pajtohem plotësisht	27	20.3%	47	28.1%	74	24.7%
Sfida Intelektuale	Nuk pajtohen aspak	3	2.3%	5	3.0%	8	2.7%
	Nuk pajtohem	2	1.5%	3	1.8%	5	1.7%
	Neutral	22	16.5%	34	20.4%	56	18.7%
	Pajtohem	64	48.1%	65	38.9%	129	43.0%
	Pajtohem plotësisht	42	31.6%	60	35.9%	102	34.0%

Konkluzioni

Faktori kryesor që ndikon në zgjedhjen e profesionit të mjekut/stomatologut është dëshira për t'i ndihmuar njerëzve të sëmurë. Shumica e mjekëve në Kosovë të rinjtë i këshillojnë që të zgjedhin këtë profesion, ndërsa, përkundër vështirësive, ata nuk do ta ndërronin profesionin e tyre.

Literatura

- [1] Raja Muhammad A., Dr. Faraz Ahmed W. Factors Influencing Job Satisfaction in Public Healthcare Sector of Pakistan. *Global Journal of Management and Business*. 2013. Vol 13, No 8-A.
- [2] Dokument veprimi mbi Shëndetësinë në Kosovë, Usaid, Undp, Nëntor 2013.
- [3] Pellumb Pipero "Të shërbesh me shpirtin e mjekut", Panorama Janar 31, 2012.
- [4] Faktorët ndikues në përzgjedhjen e karrierës tuaj. Platformë për orientim në karrierë, eksplorim të profesioneve, shkollave, qendrave të trajnimit, fakulteteve, këshillave dhe analizës së punëve. *Busulla* 20 Dhjetor 2018.
- [5] What motivates medical students to select medical studies: a systematic literature review. Published online 2018 Jan 17.
- [6] Al-Nuaimi Y, McGrouther G, Bayat A. Modernizing medical careers and factors influencing career choices of medical students. *Br J Hosp Med (Lond)* 2008; 69(3):163-6.
- [7] Colwill JM. Where have all the primary care applicants gone? *N Engl J Med*. 1992; 326:387-93.
- [8] Factors important in the choice of a medical career: A Finnish national study. Published online 2015 Oct 5.
- [9] M.L Crossley, A. Mubarik. A comparative investigation of dental and medical student's motivation towards career choice. 2002, 26;193(8):471-3.
- [10] Luiz Roberto Millan; Raymundo Soares Azevedo; Eneiza Rossi; Orlando Lúcio Neves De Marco; Marília Pereira Bueno Millan; Paulo Correa Vaz de Arruda. "What is behind a student's choice for becoming a doctor" On-line version ISSN 1980-5322, *Clinics* vol.60 no.2 São Paulo Apr. 2005.